

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Han, hon, hen i socialtjänsten

En kvalitativ undersökning om mötet mellan
transpersoner och socialarbetare

Emma Lennartsson & Julia Green

Kandidatuppsats SOPA 63
VT 2019
Handledare: Jan Magnusson

Abstract

Author(s): Emma Lennartsson & Julia Green

Title: He, she, they in social services – A qualitative study of the encounters between transgender people and social workers

Supervisor: Jan Magnusson

Assessor: Lars Harrysson

This is a qualitative interview study, which aims to examine what encounters between transgender people and social workers may look like. We also wanted to understand the mistrust that transgender people may experience towards social services. The study encompasses four semi-structured interviews, three of which are with social workers, and one is with a transgender woman who has been in contact with social services. In the study, the respondents' experiences have been analyzed using a gender perspective, where social structures have been the main focus of the analysis. Our analysis indicated that the social workers felt there was a lack of existing discussion of transgender issues, both in their education and at their work space. Furthermore, the non-existing discussion lead to an insecurity in their encounters with transgender people, which could also lead to an inadequate treatment, which in turn can affect transgender people's view of the social services negatively. The results indicate that an insufficient competence on transgender issues may affect the social worker's treatment of transgender people which in turn, could lead to an increased mistrust by transgender people towards social services. The results show that transgender people is an especially vulnerable group in society and is therefore not only affected by authorities, but by a normalizing structure that influences the attitudes of the social services.

Keywords: transgender, social services, gender perspective, competence, treatment, mistrust

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Problemformulering.....	4
1.2 Syfte.....	5
1.3 Frågeställningar.....	5
1.4 Klargörande av begrepp.....	5
2. Kunskapsläget.....	6
2.1 Att vara transperson.....	6
2.2 Socialtjänstens bemötande och uppdrag.....	7
3. Teoretiska utgångspunkter.....	7
3.1 Tvåkönskonstruktionen och cisnormen ur ett genusperspektiv.....	7
3.2 Bemötande på ett enskilt och strukturellt plan.....	10
3.3 Kunskap och transkompetens kopplat till socialt arbete.....	10
3.4 Maktordningar i en normaliserande samhällsstruktur.....	12
3.5 Misstro och motstånd.....	13
4. Metod.....	15
4.1 Förförståelse.....	15
4.2 Kunskapssökning.....	16
4.3 Urval.....	17
4.4 Intervjuerna.....	18
4.5 Telefonintervju.....	19
4.6 Att intervjua professionella.....	19
4.7 Bearbetning och analys av materialet.....	20
4.8 Metodens tillförlitlighet och utmaningar.....	21
4.9 Etiska överväganden.....	23
5. Resultat och analys.....	23
5.1 Presentation av respondenter.....	23
5.2 Transkompetens i en cisnormativ samhällsstruktur.....	24
5.3 Erfarenheter av ett normaliserande bemötande.....	29
5.4 Misstro i en normativ struktur.....	33
6. Diskussion och slutsatser.....	37
6.1 Diskussion av metod.....	37
6.2 Slutsatser.....	38
Vilka diskussioner förs om transfrågor?.....	38
Vilka erfarenheter av möten med transpersoner finns?.....	38
Vilka anledningar kan ligga till grund för transpersoners misstro?.....	38
6.3 Reflektioner kring vidare forskning.....	39
7. Referenser.....	40
Bilaga 1 - Intervjuguider.....	43
Bilaga 2 – Informationsbrev transpersoner.....	46

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Feministiska socialkonstruktivister såsom Judith Butler (2007) har framställt kön och genus som en konstruktion skapad av ett samhälle uppbyggt på heteronormativitet. Även Tina Mattsson (2015) har byggt vidare på idén om kön som konstruktion och satt begreppet i relation till det intersektionella perspektivet. Kön har satts i en kontext bortom det biologiska, men framställs i binära former. Alltså beskrivs kön endast i manligt och kvinnligt. Intersektionalitet är ett perspektiv som syftar till att förstå skillnader mellan kategorier i samhället, och som med fördel skulle kunna användas för att diskutera transpersoners möten med könet de blivit uppfostrade i respektive könet de identifierar sig med.

Fram tills en lagändring år 2013 tvingades transpersoner att genomgå en sterilisering för att korrigera sitt juridiska kön (SFS, 1972:119). Denna lagändring togs fram efter flertalet demonstrationer och opinionsbildningar från aktivistgrupper för transpersoner (Ambjörnsson, 2016:154f). Regeringskansliet (2014) har i sin rapport uppmärksammat att transpersoner är en särskilt utsatt grupp i samhället. Transpersoner är en högriskgrupp för social problematik, då denna grupp ofta blir utsatt trakasserier, hot och våld. Även Folkhälsomyndigheten (2015:198) kopplar samman denna diskriminering med att transpersoner har en nedsatt psykisk och fysisk hälsa.

Trots att det omfattande behovet av samhällsinsatser synliggörs genom undersökningar, vetenskapliga artiklar och strategier upplever transpersoner fortfarande misstro gentemot myndigheter såsom socialtjänst. Dessutom upplever transpersoner att deras vårdbehov i många fall inte tillfredsställs av socialtjänsten. Forskning kopplar fenomenet till den diskriminering som transpersoner möter i samhället (Folkhälsomyndigheten, 2015; Regeringskansliet, 2014; Stotzer, Silverschanz & Wilson, 2012). Strategin från Regeringskansliet (2014) ser vi som ett belegg för att ämnet bör granskas.

Det sociala skyddsnätet ska finnas tillgängligt för samhällets medborgare och socialtjänsten besitter den största makten att möjliggöra denna tillgänglighet. Socialtjänstens arbete fungerar också normativt, och verkar för att upprätthålla de strukturer kring normalitet som finns i samhället.

Men principen kan också tolkas så att den blir till en strategi för att tvinga den som är annorlunda att inordna sig i samhället, istället för att samhället ska inrättas så att det också kan rymma den som är annorlunda. (Christoffersen. 2017:52)

Vad Christoffersen (2017:50f) menar med ovan citat är att den som ses som avvikande ska inrättas i ledet, och därför blir professionerna de som tar kontroll över människors liv.

Med stöd i ovan resonemang om socialtjänstens normativa arbete och den samhälleliga synen på kön vill vi genomföra en kvalitativ undersökning som studerar just mötet mellan socialarbetare och transidentifierade klienter.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur möten mellan transpersoner och socialarbetare kan se ut och förutsättningarna för dessa.

1.3 Frågeställningar

- Vilka diskussioner kring transfrågor förs på arbetsplatsen och i utbildningen för socialarbetare?
- Vilka erfarenheter av möten mellan socialtjänst och transpersoner finns hos socialarbetare respektive transpersoner?

1.4 Klargörande av begrepp

Transpersoner involveras i akronymen HBTQ+ som står för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och andra marginaliserade könsidentiteter och sexualiteter. Begreppet transperson används i vår studie som ett paraplybegrepp för olika könsidentiteter eller könsuttryck. I vår studie inkluderar vi alla som kan vara den del av transbegreppet, alltså alla individer som känner könsdysfori och/eller utmanar samhällets tvåkönsnorm genom att ha ett könsöverskridande uttryck. Tvåkönsnormen beskrivs som en norm som innebär att alla människor tillhör två kön, det manliga eller det kvinnliga. Även ickebinära och queera, alltså personer som inte identifierar sig med varken det manliga eller det kvinnliga könet (RFSL, 2019), inkluderas i vår studie när vi benämner trans. Begrepp som innefattar individer med flytande könsidentitet, genderfluid et cetera, inkluderas också i vår benämning av transpersoner.

Vi vill också förtydliga att vi talar om könsidentitet och inte sexuell läggning. För att som transperson få ändra juridiskt kön måste en idag bli diagnostiserad med transsexualism, men detta har som sagt ingenting med sexuell läggning att göra. Som transperson kan en definiera sig som heterosexuell, homosexuell, bisexuell eller ha en annan sexuell läggning. För att kortfattat beskriva vilka vi inkluderar i transbegreppet kan vi säga att alla som inte är cisperson är transperson. En cisperson är “en person som identifierar sig med det vid födseln tilldelade könet” (RFSL, 2019).

2. Kunskapsläget

2.1 Att vara transperson

I detta avsnitt kommer vi att förklara och konkretisera transpersoners situation i samhället genom att presentera statligt finansierade studier samt belysa cisnormens och heteronormens eventuella påverkan på transpersoners liv.

Att vara transperson i Sverige idag är inte helt enkelt och inom paraplybegreppet finner vi andra begrepp såsom bland annat transman, transkvinna, genderfluid och ickebinär (RFSL, 2019). Även om lagen kring könskorrigering har förändrats, och transpersoner behöver inte genomgå en tvångssterilisering, så har den svenska lagstiftningen fortfarande bara två juridiska kön, vilket lämnar ickebinära transpersoner utan en möjlighet att korrigera sitt juridiska kön att matcha sin könsidentitet (RFSL, 2017b:31).

Det finns enligt Folkhälsomyndigheten (2015:48ff) flera anledningar till att transpersoner löper högre risk att drabbas av arbetslöshet, hemlöshet, och psykisk ohälsa. Dessa anledningar inkluderar bland annat diskriminering från stora delar av samhället, och den förhöjda risken att utsättas för hot och våld baserat på sin könsidentitet. Samma undersökning visar också att var tredje respondent angav att de någon gång hade försökt ta sitt liv (Folkhälsomyndigheten, 2015:38).

RFSL (2017b:30) har i sin undersökning kring transpersoners hälsa uppmärksammat ickebinära personers självupplevda hälsa separat från de som identifierar sig med ett binärt kön och detta är första gången i Sverige en sådan undersökning görs. Här visar resultaten att 84,9% av de ickebinära respondenterna säger sig bli felkönade och detta sker ofta i

hälsorelaterade situationer, exempelvis i möte med läkare. Därför uppvisar ickebinära ha en negativ inställning till vården.

2.2 Socialtjänstens bemötande och uppdrag

Ovan har vi redovisat hur transpersoner blir bemötta i dagens samhälle samt hur stort deras vårdbehov är, vilket gör denna grupp särskilt aktuell för socialtjänsten. Vi kommer vidare, genom internationella studier, påvisa hur socialtjänstens kunskap och kompetens kring transfrågor kan se ut vilket vi senare kommer att utveckla i våra teoretiska utgångspunkter.

En amerikansk kvalitativ intervjustudie skriven av Dirk de Jong (2015) visar att socialarbetares kunskap kring frågor gällande könsuttryck och könsidentitet har vissa brister. Studien visade att respondenterna uppvisade acceptans gentemot klienter som bar på en könsöverskridande identitet, men en tydlig kunskapslucka uppstod när de talade om att förstå könsidentitet som fenomen. Många gånger förknippas klienters könsidentitet med sexuell läggning. de Jong (2015:254) beskriver homonormativitet som ett begrepp som kan förklara socialarbetares attityd kring transfrågor, alltså att samhället har skapat en norm kring homosexualitet varpå sexuella preferenser blandas ihop med könsidentitet. Utbildning är enligt både de Jong (2015) och Stotzer, Silverschanz och Wilson (2012) nyckeln till framgång för socialtjänstens förståelse kring transfrågor. Även Regeringskansliet (2014) och Folkhälsomydigheten (2015) konstaterar utbildning som en nyckelfaktor till ett gott bemötande och god vård.

3. Teoretiska utgångspunkter

3.1 Tvåkönskonstruktionen och cisnormen ur ett genusperspektiv

I denna del kommer vi att belysa heteronormativitet, cisnormativitet och genusperspektiv i olika kontexter, men i det stora hela kommer framtagandet av information att landa i socialt arbete och sociala sammanhang. Genusperspektivet kommer vidare i resterande delar som belyser bemötande, kunskap och makt ha en central roll i samtliga teoretiska utgångspunkter då vår analys handlar framförallt om genus.

Mattsson (2015:41) tar upp hur människor använder sig av kategorier för att begripliggöra, ordna och organisera verkligheten vi lever i. Kategorier hjälper människor att organisera sin omvärld för att underlätta deras tolkning och förståelse av den. Mattsson (ibid) framför bland

annat kön som en central kategori inom det sociala arbetet. Dessa indelningar utmynnas senare i subkategorier, såsom homosexuell kvinna eller arbetarklassens man, och det är också efter indelningarna som socialarbetaren handlar utefter.

Kategorin kön konstrueras efter vilken social, historisk eller kulturell kontext begreppet befinner sig i och konstrueras i första hand genom språk och handling. Kön "görs" genom att sociala handlingar upprepas och upprätthålls som så kallat "könsgörande". Det socialkonstruktivistiska perspektivet ser inte kön som något biologiskt och fixerat i binära kroppar utan mer som något föränderligt under livets gång (Mattsson, 2015:47ff). Även Ambjörnsson (2016:112f) framför kön som något föränderligt och benämner kön som en performativitet som inleds redan i början av en människas liv där författaren menar att föräldrar och människor i ens omvärld har en föreställning om hur barnet bör vara baserat på dess tilldelade kön. Blennberger (2016:373ff) beskriver att bemötande i sin essens handlar om grundinställningen och de attityder som en socialarbetare har gentemot sina klienter, och målgruppen som de tillhör. Därför speglas även de strukturer som Ambjörnsson (2016) och Mattson (2015) påtalar i bemötandets grunder.

Heidegren och Wästerfors (2008:124ff) presenterar ett exempel från en etnologisk studie av Harold Garfinkel där han möter transkvinnan Agnes som länge levt öppet som kvinna. Därför noterar Garfinkel hur han genom subtila cisnormativa gester upprätthåller könsnormen gentemot Agnes, gester såsom att hålla upp dörren eller att hänga hennes jacka. Det som händer i detta exempel är vad som kallas passering. Passering handlar om att ser en ut som sitt kön, blir en också behandlad som sitt kön. Garfinkel tolkade Agnes som en kvinna och behandlade henne som just en kvinna tack vare hennes passering. Om hon istället hade varit i ett tidigare stadie i sin transition hade denna passering inte hjälpt parterna att upprätthålla den cisnormativa strukturen. Då utmynnas det istället i vad Butler (2007:67ff) kallar "begripliga genus". Hon beskriver begreppet som något som upprätthåller den heterosexuella cisnormen där vi finner en samhällelig samstämmighet mellan kön, genus, begär och sexuellt beteende.

Vi ser hur den heterosexuella normen präglar samhället och hur samhället, samt forskningen, huvudsakligen riktar sig mot de binära könsrollerna. Analyser från bland annat Mattsson (2015) och Butler (2007) tar upp kön som konstruktion, men riktar sig främst åt de binära könen. En hårdragen analys av detta kan vara att samhället redan är uppbyggt på en

tvåkönsnorm och en cisnorm som också framträder i böcker som grundar sina teorier på att kön är en konstruktion av samhället.

Bromseth (2010:36f) framför exempel på sexualundervisning i skolan och i sitt exempel presenterar hon ett brev skriven av en anonym homosexuell tjej som behöver rådgivning. Bromseth (ibid) problematiserar situationen genom att belysa att de som avviker från heteronormen, alltså icke-heterosexuella och transpersoner, blir inte anvisade att vara agerande subjekt i klassrummet. Det skapas, i exemplet, en "vi och dem"-känsla som handlar om hur vi förhåller oss till "de andra". Samhället ser på homosexualitet och heterosexualitet som varandras motsvarigheter och skillnaderna blir på ett naturligt vis en avvikelse. Utifrån synsättet på motsvarigheter eller olikheter blir transpersoner och bisexuella i sin tur osynliggjorda och ofta ifrågasatta då de utmanar kön och sexualitet, eftersom dessa inte längre kan ses som stabila fenomen.

Ambjörnsson (2016:116). uttrycker samma fenomen i en annorlunda bemärkelse, där hon förklarar hur ickebinäritet möjliggör förståelsen för att identiteter kan vara flytande då ickebinära individer inte upplever sig tillhöra varken det manliga eller kvinnliga könet. Ambjörnsson (ibid) framför en viktig poäng med att ickebinära kan underlätta förståelsen för det flytande könet, men samtidigt kan det också skapa viss problematik då detta utmanar cisnormen och försvårar kategoriseringen som människor är vana vid att tillämpa för att tolka.

...transfenomen kan fungera som en spricka i fasaden, en sorts subversiva påminnelser om att den enda tänkbara ordningen egentligen bygger på maktens godtycklighet. (Ambjörnsson, 2016:130f)

Vidare problematiserar Ambjörnsson (2016:116) även begreppsparet trans och cis, då även denna uppdelning skapar en dikotomi som gör att ickebinäritet ifrågasätts och osynliggörs i den språkliga diskursen. Trots att begreppen har skapats för att synliggöra den binära könsnormen, så kan den i vissa fall verka på ett begränsande sätt som låser fast människor i cisnormativa binära könsroller. Medvetenhet kring kategorier, dess olikheter och problematisering av dem kan underlätta socialarbetarens bemötande i praktiken (Mattsson, 2015:178ff).

3.2 Bemötande på ett enskilt och strukturellt plan

Nedan kommer vi att diskutera hur ett gott bemötande inom det sociala arbetet porträtteras, och synliggöra hur bemötandet av specifikt transpersoner kan te sig på ett strukturellt plan.

Bemötande definieras enligt SAOL (2009) som “uppträdande (mot ngn/ngt)”, och handlar alltså om hur en uppträder gentemot andra människor. Blennberger (2016:373ff) räknar upp ett antal egenskaper som han anser är viktiga för att kunna ge ett gott bemötande, däribland respekt, empati, tydlighet, och vänlighet. Blennberger (2005:173f) beskriver att bemötandet bör skapa ett öppet stämningssläge som skapar tydlighet och förtroende mellan klient och socialarbetare, och kan lägga grunden för en konstruktiv relation.

Mattsson (2015:169ff) beskriver tre olika nivåer som bemötandet i det sociala arbetet sker på. Den rationella nivån beskriver det faktiska mötet och vad som händer där. Upplevelsenivån beskriver vad klienten och socialarbetaren upplever under mötet. Slutligen är den strukturella nivån relaterad till de samhällsstrukturer som påverkar mötet även på en interpersonell nivå. Det är just på den strukturella nivån som kategoriseringar, medvetna och omedvetna, händer. Just den kategoriseringen av två binära kön är stark, och har en tendens att påverka bemötandet. Detta kan relateras till transfrågor i vad Heidegren och Wästerfors (2008:124ff) diskuterar om passering. Om socialarbetaren uppfattar klienten som en man och lätt kan kategorisera klienten som man, så kommer klienten också att bemötas som en man, oavsett om socialarbetaren gör detta medvetet eller inte. Även Herz och Johansson (2012:51f) skriver att socialt arbete aldrig kan vara fullständigt neutralt, utan det är i sin essens moraliserande, och det blir då socialarbetarens uppdrag att genomföra detta moraliserande arbete, utan att för det reproducera och förstärka diskriminerande och kränkande normer. Genom att ta del av andras verklighetsbild och deras erfarenheter skapas en bredare kunskapsgrund som krävs för ett gott bemötande (Eliasson-Lappalainen, 2016:335).

3.3 Kunskap och transkompetens kopplat till socialt arbete

I det här avsnittet kommer vi att undersöka den roll som kunskap i allmänhet spelar i det sociala arbetet, för att sedan djupdyka i hur kunskap och kompetens i specifikt transfrågor kan påverka bemötandet av och arbetet med transpersoner. Synonymer till kunskap presenterar SAOL (2015) som “vetande, insikt, och kännedom”. Kompetens definieras som “tillräcklig skicklighet; behörighet till” (SAOL, 2015).

Kunskap kopplas ofta ihop med makt, och även i det sociala arbetet är de två tätt sammanvävda fenomen. Bromseth (2010:40f) beskriver hur sannhet och verklighet skapas genom de diskurser som finns i samhället, vilka i sin tur skapas och upprätthålls av den rådande maktordningen. Den kunskap som ger makt kommer också, enligt Skau (2007:57) genom kännedom om de skrivna och oskrivna regler som styr socialarbetarens tjänsteutövning. Maktbalansen mellan klient och socialarbetare blir till klientens nackdel, då hen hamnar i en maktlöshet bara i rollen som klient. Kunskapen som styr socialarbetarens arbetsuppgift kan också kopplas till Christoffersens (2017:80) diskussion om Bourdieus doxa som står för allt som är självklart, en stark makt som varken ifrågasätts eller kritiseras. Samhällets icke ifrågasatta sanningar är svåra att synliggöra och därtill även makten som existerar i dessa. Christoffersen (2017:80) tar upp steriliseringslagarna strax före andra världskriget som ett exempel på hur samhället enades i att denna sanning var den enda rätta vid tidpunkten vilket gjorde att detta fortlöpte tills någon sa ifrån. Doxan är svårt att upptäcka och därför infinner sig kunskaper kring denna doxa i efterhand. Detta resonemang kan också kopplas till den tidigare nämnda steriliseringslag för transpersoner som var verksam fram till 2013.

Eliasson-Lappalainen (2016:340) problematiserar synen på kunskapen från utbildningen genom att ifrågasätta hur en i utbildningssammanhang ser på kunskap: är det ett färdigpaketerat redskap, redo för att omsättas till praktik, eller en generell kunskapsbas som ska fortsätta byggas på genom arbetslivet?

Kunskap kan även kopplas till begreppen kompetens och erfarenhet. Blenberger (2016:334ff) förklarar att kunskap uppkommer genom erfarenhet. I kontrast visar internationellt genomförda studier att socionomstudenter och nytutexaminerade socionomer i stor utsträckning känner att de saknar erfarenhet och kunskap när det kommer till transfrågor. Inch (2017:571) kommer i sin undersökning fram till att brittiska socionomstudenter efterfrågar mer innehåll om transpersoner, då det är en klientgrupp som en kan komma i kontakt med oavsett vilken del av socialt arbete en jobbar inom. I en artikel om amerikanska socionomer inom skolväsendet, och deras inställning till elever som är trans kommer de Jong (2014:254) fram till att socialarbetare har viss erfarenhet och kunskap, och i allmänhet var accepterande mot klienter som inte följde de binära könsnormerna. Dock saknade de en förståelse för fenomenet i stort. Vi kopplar det Inch (2017) och de Jong (2014) diskuterar till

samhällsstrukturer och att det är i dessa strukturer som normer formas, vilket i sin tur skapar en normaliserande socialtjänst och främjar maktordningar.

3.4 Maktordningar i en normaliserande samhällsstruktur

Här kommer vi att problematisera begreppet makt, hur makt konstrueras samt påverkar både sociala interaktioner och synen på framförallt kön och identitet. I detta avsnitt kommer kategorier att åter tas upp och synliggöra hur dessa samverkar med samhällets maktordningar. Makt definieras enligt SAOL (2015) som "position och möjlighet att bestämma; bestämmande organ".

I kunskapskonstruktioner där vi skapar oss själva, andra och verkligheten vi befinner oss i skapas makten aktivt. Makt skapas alltså som en del av den sociala praktiken (Bromseth, 2010:38ff). För att kunna synliggöra en sådan maktskapande problematik måste vi också förstå maktstrukturer. De ter sig oftast på en övergripande strukturell nivå och är en stor del av vår vardag och av oss själva (Mattsson, 2015:36). Ett exempel på detta kan enkelt förklaras med hur vi bemöter människor efter vilket kön de uttrycker sig vara, hur vi betonar femininiteten genom att exempelvis öppna dörren liksom Garfinkel gjorde från fallet vi presenterade tidigare i texten och förstärker maskuliniteten genom att uppmuntra machokulturen exempelvis i form av att pojkar inte får gråta.

Maktordningar ses som självklara, invanda och bekanta för människor, och samhället är uppbyggt på över-och underordnade grupper (Mattsson, 2015:36ff). Genomgående har kategorier nämnts i vår text och kategorier har även en viss betydelse vad gäller makt. Mattsson (2015:43ff) menar att när vi tillämpar en oklar användning av kategorier utgör problematik när kategorin undersöks, då maktaspekten blir svår att fånga. När vi talar om ickebinäritet eller på något sätt flytande könsidentitet blir det svårt att få fram maktaspekten. Mattsson (2015:43) menar att konstruktionen av subjektet, alltså identiteten, grundas i dikotomier. Att betrakta kön som kategori tvingar enligt Butler (2007:189) fram könets sociala roll och hon kallar detta för tvångskontrakt. Här faller ett citat från Butler (2007:165) naturligt in, där hon tolkat Foucaults syn på hur kön som kategori kan tvinga in människor i sociala fack och regleringar.

Att vara könad är för Foucault att vara föremål för en mängd sociala regleringar, där lagen som styr dessa regleringar utgör dels den formande principen för människans kön, genus, njutningar och begär, dels jagtolkningens hermeneutiska princip. (Butler, 2007:165)

Att "vara könad" innebär alltså att maktstrukturen, som Mattsson (2015) skriver om, gestaltar sig i att organisera utefter könet en är tilldelad.

Den professionella socialarbetarens makt har en viss ekonomisk, rättslig, kulturell och ideologisk grund medan klienten också sitter på en makt som lutar sig mot juridiska rättigheter eller brukarorganisationer, och dessa grupper blir också någon form av motmakt. Hur makten än vänds och vrids präglas alltid sociala interaktioner och relationer mellan människor av makt och beroende (Skau, 2007:35ff). Butler (2007:189) talar om språkets betydelse i maktbegreppet. Hon belyser hur språket kan bli maktutövande inom det cisnormativa samhället eftersom det är språket som påverkar hur vi ser på kroppen, hur kroppen blir bunden till lagar och hur vår samtid i sin tur tolkar den.

I linje med Skaus (2007) synliggörande av skillnaden på användning av makt och makt som fenomen talar Christoffersson (2007:115) om det etiska kravet som innebär att användningen av makten socialarbetaren har över en annan individ ska verka till personens bästa och inte till den professionellas bästa. Människobehandlande yrken blir sällan valda för att socialarbetare besitter makt, men denna yrkesgrupp har en stor maktutövande roll och detta är något som socialarbetare måste reflektera över samt förstå innebörden av att befinna sig i sådana maktrelationer (Svärd & Starrin, 2016:393ff). Vi kan se att hinder för att kunna uppfylla detta etiska krav skulle kunna uppkomma i bristande kompetens kring exempelvis minoritetsgrupper, och riskerar då att utmynna i en mistrogen relation mellan klient och professionell.

3.5 Misstro och motstånd

Med stöd i de begrepp vi tidigare använt oss av vill vi också problematisera begreppen misstro och motstånd samt förklara hur dessa kan te sig i ett möte med en maktutövande myndighet. Ovan har vi tagit upp hur makt kan utspela sig på olika sätt och vilka utmaningar en socialarbetare möter med den professionella makten, detta kan tala för hur misstro skapas

samt hur motståndet i sin tur skapas ur misstron. I synonym till ordet misstro ser vi uttryck såsom; tvivel och skepsis (SAOL, 2015). Att vara misstrogen gentemot någon eller något handlar alltså om att inte kunna lita på ett fenomen eller en person.

RFSL (2017a:12f) har gjort en undersökning som bland annat visar att HBTQ+personer mellan 2010–2015 har uppvisat samma nivå av misstro gentemot socialtjänsten. RFSL har också belyst skillnaden mellan transpersoner och cispersoner. Siffrorna visar att 50% av undersökningens transpersoner är mistrogna gentemot socialtjänsten, jämfört med cispersonernas siffra som ligger strax över 30%. Undersökningen visar alltså att transpersoner är mer osäkra på socialtjänstens bemötande än vad cispersoner är, trots att de cispersoner som deltagit i studien också är HBTQ-personer.

Socialt arbete är starkt kopplat till sociala sammanhang och dessa sammanhang är i ständig förändring, vilket samtidigt gör professionen för socialt arbete också föränderlig eftersom socialtjänsten verkar i enlighet med samhällsstrukturer (Meuwisse & Swärd, 2016:33). I likhet med detta pratar Herz och Johansson (2012:21) om att det praktiska sociala arbetet handlar om hur en väljer att se på relationen mellan samhälle och individer samt att detta både påverkar och styr hur praktiken tar sig i uttryck. Det professionella valet av metoder och synsätt är enligt författarna ett resultat av sociala och kulturella förändringar. Dessa förändringar är en del av en rad strukturer och en strukturering kan handla om viljan att skapa förutsägbara och regelbundna mönster som är någorlunda hållbara i ett samhälle (Herz & Johansson, 2012:25). I dessa mönster går också varje enskild individ som tar kontakt med socialtjänsten från subjekt till objekt. Skau (2003:45) beskriver detta händelseförlopp;

Den innebär att ens identitet förskjuts från att vara den som handlar, bedömer och fattar beslut om egna göranden och låtanden till att bli en som är föremål för andras bedömningar och avgöranden (Skau, 2003:45).

När identiteten fråntas och en person går från en egen individ till klientrollen uppstår också viss problematik. Skau (2003:54f) tar även upp exemplet mellan föräldrars erfarenhetsbaserade kompetens och socialarbetarens kompetens genom utbildning när det gäller barn och barnuppfostran. Det blir en dissonans mellan kunskapsgrunderna trots att båda parterna vill agera utefter barnets bästa. När en inte längre kan avgöra vem som är bäst lämpad för att fatta beslut i en situation och olika alternativ presenteras, skapas ovisshet som i

sin tur leder till konflikter och kraftmätningar (ibid). Exemplet från Skau (2003) är applicerbart även i andra kontexter. Att en person fråntas sin autonoma ställning i en maktrelation genererar också misstro och kan som sagt även riktas åt transpersoners upplevda misstro. Transpersoner utmanar normer som socialtjänsten arbetar utefter och personer med en könsöverskridande identitet har en bild av hur de vill bli bemötta, men när socialtjänsten agerar utifrån det moraliserande och normaliserande ramverket de arbetar utefter krockar dessa. Vilket i sin tur skapar konflikter och kraftmätningar, inte bara mellan socialarbetaren och klienten utan också i samhället i stort.

4. Metod

4.1 Förförståelse

Vi påbörjade undersökningen med en viss förförståelse för gruppen transpersoner. Vi har båda ett tidigare intresse, och har därigenom tillförskaffat oss kunskap och förståelse utanför socionomutbildningens kontext. Därtill är en av oss transperson, och är en del av det community som existerar runt gruppen. Även detta har bidragit till den förförståelse vi besitter. Vi har även innan och under den första delen av uppsatsprocessen läst in oss kring vad det innebär att vara trans och vilka typer av identiteter som ingår under paraplybegreppet. Vi har även läst på om den diskriminering och det samhälleliga förtryck som har funnits, både historiskt sett, och fram till nutid. Vi har skaffat en förståelse för hur situationen ser ut och har sett ut för transpersoner i olika delar av samhället, både i Sverige och internationellt. Vi har inför insamlandet av empiri prioriterat högt att vara pålästa i ämnet, och förberedda på intervjuerna, då vi anser att det är viktigt att vara pålästa för att kunna bemöta våra intervjupersoner på bästa möjliga sätt.

Då vi också intervjuat socialarbetare har vi sett relevans i att läsa in oss på socialtjänstens arbete, dess funktioner och uppdrag. Vi har använt oss av litteratur som använts i socionomutbildningen kursplan för att söka vidare information kring hur socialt arbete bedrivs samt vilka samhälleliga krafter som ligger till grund för professionens normativa förhållningssätt. Även här har vetenskapliga artiklar som skrivits på ett internationellt plan gett oss kunskap kring det sociala arbetets syn på HBTQ+perspektiv i utbildning samt i det praktiska arbetet. Det har underlättat för oss att läsa på kring detta att få en djupare förståelse för hur strukturer i samhället speglar det sociala arbetet.

4.2 Kunskapssökning

Genom databasen LubSearch fann vi internationella vetenskapliga artiklar som står till grund för vårt forskningsproblem och delar av vårt kunskapsläge. Sökorden som användes var; transperson, transgender, social service, bemötande, attitude, interaktion, education, och nonbinary. Vi sökte även på svenska genom sökorden; transperson, socialt arbete, och socialtjänst. Lund Universitets bibliotekssökmotor LubCat har använts för att få fram kursböcker som vi kunnat relatera till vårt ämne, där användes sökorden; bemötande, genus, kunskap, och socialt arbete. Vi har också spenderat en del tid på biblioteket på Campus Helsingborg för att hitta böcker som tidigare använts som kurslitteratur på Socialhögskolan och andra fakulteter. För att få fram litteratur som verkligen berör vårt ämne har vi gått igenom abstract på de vetenskapliga artiklarna och beskrivningen av kursböckerna. På så vis har vi också kunnat avgöra vilka som är mest relevanta för ämnet. Vi har dessutom sett över vilken litteratur vi har hemma och använt även dessa till vår uppsats och analys.

Sökmotorn Google har använts för att få en samhällsenlig överblick på transpersoners situation med sökorden; psykisk ohälsa transpersoner, RFSL, och statistik transpersoner. Denna sökning gav oss problemformuleringens byggstenar eftersom vi fått fram tidigare undersökningar som gjorts för att synliggöra transpersoners känslor gentemot myndigheter samt hur deras fysiska och psykiska hälsa ser ut. Vi vill dock poängtera att dessa undersökningar är statligt finansierade och inte kvalitetsgranskade på det sätt som vetenskapliga artiklar är. Vår sökning efter vetenskapliga undersökningar från Sverige gav inget resultat, men dessa statistiska undersökningar ger oss en inblick i hur transpersoner bemöts i samhället.

Den fysiska litteratur som vi använt oss av har till stor del varit kurslitteratur för Socialhögskolan på Lunds Universitet, men vi har också tagit del av bland annat *Vad är queer?* som är skriven av Fanny Ambjörnsson (2016). Ambjörnsson är socialantropolog och hon har skrivit verk som behandlar bland annat genuskonstruktioner. *Vad är queer?* grundar sig i queerteori och fungerar som en introduktionsbok för denna teori samt queeraktivism.

En annan bok som vi hittade utanför kurslitteraturen är *Normkritisk pedagogik - Makt, lärande och strategier för förändring* där Bromseth och Darj (2010) är redaktörer. Denna bok har använts som kurslitteratur på Uppsala Universitet inom genusvetenskap. Vi kom över detta verk när vi gick igenom biblioteket på Campus i Helsingborg och vi fann den på hyllan

för lärarutbildningen. Kapitlet som vi använt från boken är skrivet av Janne Bromseth. Hon har doktorerat inom tvärvetenskapliga kulturstudier i Norge och har arbetat för att utveckla området kring feministisk och normkritisk pedagogik på Centrum för genusvetenskap i Uppsala.

4.3 Urval

Vi vill börja med att presentera vår första respondentgrupp. Vi har efterfrågat individer som är över 18 år gamla, identifierar sig som transperson och som någon gång i sitt liv varit i kontakt med socialtjänsten. Vi vill förklara varför vi valt att formulera "identifierar sig som transperson" och anledningen ligger i att vi ville visa förståelse för att de som genomgått en könskorrektions eller lever i sitt rätta kön inte alltid vill kalla sig trans. Likaså finns det de som identifierar sig ickebinär, men de kanske inte identifierar sig trans heller. Begreppet trans är tolkat utefter individuella erfarenheter, känslor och åsikter. Vi vill hänvisa tillbaka till *1.4 Klargörande av begrepp* för att visa hur vi tolkar de olika begreppen i vår studie.

Vi kontaktade aktivistföreningar som fokuserar på HBTQ-och transfrågor, bland annat RFSL, FPES, Transammans, och LGBTQ+ Students Malmö. Vi gjorde även ett inlägg på Facebook som fick spridning. Därefter inväntade vi kontakt från de som kände sig intresserade av att intervjuas. När vi fick kontakt med respondenter som på frivillig väg uppsökte oss genom framförallt sociala medier skickade vi ut ett informationsbrev (se bilaga 1). Våra yrkesverksamma respondenter fick denna information muntligt och via mejl i förväg, och sedan igen innan intervjun, då vi också bad om muntligt samtycke att använda intervjun i uppsatssyfte.

Tillvägagångssättet vi använde oss av kallar Bryman (2011:434) för ett målstyrt urval, vilket innebär att en vänder sig till specifika personer eller organisationer för att nå en specifik målgrupp som är relevant för undersökningen, och även ett snöbollsurval, vilket innebär att en når nya respondenter genom de respondenter en redan har. Det är vanligt i kvalitativa intervjustudier att kombinera dessa urvalsmetoder för att nå den önskade målgruppen. Användandet av dessa metoder har inneburit att vi målmedvetet riktade vår uppmärksamhet gentemot organisationer som har tillgång till direktkontakt med målgruppen och genererade en så kallad snöbollseffekt i spridningen.

Då vi inte fick särskilt stor framgång som vi hade hoppats på och endast lyckades komma i kontakt med en transperson, vidgade vi vårt urval till vår andra respondentgrupp, socialarbetare. Detta med syftet att kunna få empiri till en jämförande analys med en transpersons upplevelser på ena sidan, och socialarbetares upplevelser på andra sidan. Vi använde oss även här av ett målstyrt snöbollsurval, och kontaktade personer i vår egen bekantskapskrets som sedan hjälpte oss att komma i kontakt med intervjupersoner. Här fick vi kontakt med tre personer som arbetar med socialt arbete i olika verksamheter.

4.4 Intervjuerna

Vi genomförde fyra semistrukturerade intervjuer. En av intervjuerna var med en transperson som varit i kontakt med socialtjänsten, och de resterande tre har varit med socialarbetare som jobbar inom någon gren av socialtjänsten. En del av intervjuerna hölls via Facebooks bildsamtalstjänst, och resterande hölls på en gemensamt vald plats. Intervjuerna genomfördes med oss båda närvarande, men med en person som den huvudsakliga intervjuaren. Den som inte höll i intervjun var sedan ansvarig för att transkribera vad som sades.

Bryman (2011:420) presenterar en rad förberedelser som underlättar när en ska genomföra en intervju. Han betonar vikten av att läsa på och bekanta sig med ämnet som intervjun ska handla om, i vårt fall om transpersoners situation i samhället samt om socialtjänstens uppdrag. Då undersökningen handlar om bemötande, lade vi stor vikt vid att förbereda intervjuerna på ett sätt som gjorde att vi själva kunde ge ett så bra bemötande som möjligt.

Vi använde oss under intervjuerna av två olika intervjuguider, beroende på vilken grupp respondenterna tillhörde, transpersoner eller socialarbetare. Vi använde dessa löst för att se till att vi inte glömde bort några viktiga frågor. Många av frågorna var stora och bad efter exempel på situationer och upplevelser, och till dessa svar ställde vi följdfrågor baserat på vad vi blev nyfikna på under intervjuns gång. Bryman (2011:415) beskriver att det här sättet att ställa öppna frågor ger stor frihet för intervjupersonen att utforma sina svar, och även att det ger intervjuaren frihet i ordningen som frågorna ställs. Tonvikten ligger på flexibiliteten, och intervjupersonens svar får styra hur intervjun kommer att se ut. På grund av detta var våra intervjuer olika långa, med innehåll som såg olika ut, även om vi utgick från samma intervjuguide.

Samtalen spelades in med en mobiltelefon och efter intervjuerna transkriberades dialogen. Bryman (2011:428) beskriver att detta blir nödvändigt då kvalitativa undersökningar ofta är intresserade av både vad som sägs och hur det sägs. Vi var därför noggranna i våra transkriberingar, för att få fram en så komplett bild som möjligt av det som sagts under intervjuens gång. Under transkriberingsprocessen började vi analysera innehållet för att kunna vara så grundliga som möjligt. Vi transkriberade och analyserade också mellan de olika intervjuerna, då dessa hamnade med några dagar till en veckas mellanrum. Att vi lyssnade igenom intervjuerna och transkriberade mellan intervjuerna gjorde också att vi har blev medvetna om de saker som vi missat, om det har blivit några missförstånd, eller liknande. Vi hade då också som en konsekvens kunnat tänka över och ändra på vissa saker för att förbättra framtida intervjuer. Exempelvis synliggjordes avsnitt 3.5 *Missstro och motstånd* i efterhand, vilket gjorde att vi lade till frågor som berörde detta i intervjuer med socialarbetare.

4.5 Telefonintervju

Då en del av respondenterna bor utanför det område som vi fysiskt kan ta oss till för att hålla i en intervju, så använde vi oss av en elektronisk intervjuform, mer specifikt via Facebooks bildsamtalstjänst. Bryman (2011:432) beskriver att telefonintervjuer är mer sällsynta när det kommer till kvalitativa undersökningar, men att de är användbara om en ska intervju en målgrupp som kan vara svår att få tag på, vilket ledde till att vi inkluderade denna intervjuform som ett alternativ när vi sökte respondenter. Det kan även enligt Bryman (2011:432) vara lättare för respondenterna att prata om svåra samtalsämnen om en inte träffas ansikte mot ansikte. Personen kan vara i en trygg miljö utan att intervjuaren är fysiskt närvarande. En negativ aspekt av just telefonintervjuer är att en inte kan läsa av respondentens kroppsspråk på samma sätt som en kan vid fysiska möten (Bryman, 2011:433). En kan inte på samma sätt läsa av om någon är obekvämlig eller reagerar på något annat sätt på en specifik fråga.

4.6 Att intervju professionella

Vi reflekterade kring hur relationen till yrkesverksamma professionella kommer att te sig vid intervjusituationerna. Därför vill vi genom detta avsnitt presentera effekterna av, det som Kvale (2014:187) kallar, "intervjuer med eliter".

Kvale (2014:187) problematiserar intervjuer som hålls där respondenten besitter en större kunskap kring ett ämne än intervjuaren. Vi vill inte direkt påstå att socialarbetare nödvändigtvis har mer kunskap i transfrågor än oss, men de har betydligt mycket mer kött på benen gällande möten med klienter än oss. Eftersom vårt mål med hela studien är att bli examinerade socionomer, alltså hamna i den roll som våra respondenter befinner sig i, blir det en asymmetri i intervjurelationen. Kvale (ibid) menar att experter kan vara vana vid att bli intervjuade och går därför in i förberedda "samtalsspår", vilket vi till viss del kunde se i intervju med socialarbetare. Samtliga socialarbetare använde ett relativt vardagligt språk, men i vissa avseenden kunde vi se att det fackliga språket framfördes. Vi kunde också synliggöra att ämnet trans var till viss del problematiskt för dem att uttrycka sig kring och därför upptäckte vi också att de använde större betänketid innan de svarade på frågan. Mer konkret så upplevde vi att respondenterna i vissa fall ville in på dessa "samtalsspår", men att de saknade kunskapen kring ämnet för att göra detta.

4.7 Bearbetning och analys av materialet

Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014:32) beskriver att en narrativ analysform fokuserar på de berättelser som finns i materialet. När vi analyserade materialet utgick vi från de fem begrepp som vi tidigare presenterat i kunskapsläget och de teoretiska utgångspunkterna, nämligen: genusperspektiv, bemötande, kompetens, makt, och misstro. Vi reducerade mängden data genom kodning. Enligt Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014:37) är detta ett sätt att göra materialet hanterbart inför analysen. Vi gjorde detta genom att hitta citat som vi tyckte var relevanta och relaterade till de begrepp som vi presenterat i teoribakgrunden. Vi har tillämpat ett induktivt förhållningssätt när vi har granskat materialet och varit öppna för nya perspektiv. Detta gjorde att misstro från en början inte var aktuellt, men vi såg att detta begrepp blev intressant när vi började synliggöra strukturer som påverkar både socialtjänst och transpersoner.

Efter vi kodat materialet gick vi vidare genom att tematisera empirin. Enligt Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014:40) sker detta när en har kommit så långt i sin kodning så att en måste börja se vilka samband det finns inom det kodade materialet. Detta har vi gjort genom att föra in materialet i en tabell över de olika intervjupersonerna och de olika teman. Vi fick då en enklare översikt där vi kunde se vilka teman som återkom genomgående i materialet.

När materialet var färdigkodat och färdigtematiserat gick vi vidare till att summera våra resultat. Hjerm, Lindgren och Nilsson (2014:73) beskriver att det är här en börjar jobba sig fram till sina slutsatser. Vi gjorde detta genom att välja ut citat inom samma tema och matcha dessa till begrepp och ideer från vår teoribakgrund. Hjerm, Lindgren och Nilsson (ibid) beskriver att det kan vara svårt att veta hur djupt ner i analysen en behöver gå, och att detta blir särskilt svårt om en inte har bearbetat sitt material innan man kommer till detta steg. Detta problem har vi försökt undvika genom att vi har haft analysen i bakhuvudet genom processen när vi har arbetat med kodning och tematisering.

När vår tabell blev färdigställd kunde vi se att våra teman genusperspektiv och makt genomsyras i våra andra teman och vi valde därför att presentera genusperspektivet och maktperspektivet tillsammans med bemötande, kompetens, och misstro. Därav har vi valt att göra rubriker i analysen som påvisar att varje enskilt tema har genusperspektiv och maktperspektiv som grund. Efter detta så slutförde vi vår analys genom att koppla samman de citat som vi valt ut med begreppen från vår teoribakgrund och resonera utifrån detta.

4.8 Metodens tillförlitlighet och utmaningar

När det kommer till tillförlitlighet har kvantitativa undersökningar mer utmaningar än kvantitativa, och saknar den generaliserbarhet som kvantitativa undersökningar besitter därför är det viktigt att på andra sätt säkerställa den kvalitativa tillförlitligheten. Det är under denna process viktigt att vara transparent och inbjuda till att studien granskas och diskuteras för att på ett kritiskt sätt kunna belysa de svårigheter som kan ha uppkommit under studiens gång (Svensson & Ahrne, 2015:25).

Reliabilitet och validitet är begrepp som främst har använts inom kvantitativ forskning, men det finns sätt att anpassa dessa begrepp till den kvalitativa forskningen (Bryman 2011:351). Ett av dessa sätt beskriver Bryman (2011:352) som att behålla begreppens ursprungliga betydelse, men med ett mindre fokus på mätning. Begreppen fungerar som ett mått på kvalitet och generell forskningspotential. Bryman (ibid) nämner fyra olika faktorer: extern reliabilitet, intern reliabilitet, extern validitet, och intern validitet, som alla påverkar studien på olika sätt. Extern reliabilitet handlar om studiens replikerbarhet, alltså att den ska kunna upprepas. Vi har arbetat med detta genom att så ingående som möjligt beskriva hur vi har gått till väga. Bryman (ibid) påpekar att en visserligen inte kan "frysa" en social miljö, vilket gör detta

kravet svårt att uppnå, men att en kan återskapa undersökningen genom att som forskare sätta sig i samma sociala roll. Vår undersökning kan alltså inte replikeras med exakt samma empiri, men det går att skaffa sig en likvärdig empiri genom att använda sig av samma metod som vi har gjort.

Intern reliabilitet liknar den interbedömarreliabilitet som tillämpas inom kvantitativ forskning. Enligt Bryman (2011:161ff) innebär detta att när en studie leds av mer än en forskare är det viktigt i subjektiva bedömningar att det föreligger en hög överenskommelse mellan samtliga forskare. I vårt fall innebär detta att när det uppkommit situationer där vi inte varit överens om vissa bedömningar eller åsikter kring hur empirin ska kategoriseras eller tematiseras har vi tvingats finna konsensus mellan oss, för att vår studie ska kunna uppnå en adekvat interbedömarreliabilitet.

När det kommer till intern validitet beskriver Bryman (2011:352) att forskningsobservationerna från undersökningen ska överensstämma med de teoretiska ideer som kommer ur undersökningen. Den interna validiteten är en fördel för kvalitativa undersökningar, då det blir enklare att säkerställa när man är mer långvarigt närvarande i den sociala kontexten där undersökningen genomförs. Till sist så beskriver Bryman (2011:352) extern validitet som graden av generaliserbarhet som studien besitter. Här tenderar kvalitativa studier att brista, då urvalet är begränsat till bara några få berättelser eller fall.

När det kommer till validitet gör vi i den här studien en ansats för att koppla våra teorier nära till vår empiri, för att kunna uppnå en så stor intern validitet som möjligt, samtidigt som att vi har varit tydliga med att studien endast presenterar våra respondenters upplevelser och berättelser. Vi har få respondenter, och vi är mycket medvetna om att detta påverkar generaliserbarheten. När det kommer till de socialarbetare som vi intervjuat så måste vi vara medvetna om att de personer som är villiga att medverka i vår undersökning kan antas vara åtminstone till viss del bekväma med att diskutera transfrågor, vilket också påverkat tillförlitligheten. Därmed har vi kunnat konstatera att studiens generaliserbarhet enligt dessa kriterier har varit låg, och vi presenterar endast en av många möjliga berättelser som kan finnas om socialtjänstens interaktioner med transpersoner. Likaså kan vår enda transidentifierade respondent inte spegla alla transpersoners upplevelser på ett generellt plan, utan även här kan vi endast presentera en berättelse av många möjliga.

4.9 Etiska överväganden

När forskning bedrivs måste den nytta och de risker som undersökningen innebär ställas mot varandra, framförallt för att försäkra sig om att risken för att respondenterna kommer till skada på något sätt minimeras (Nygren, 2012:25).

Den primära målgruppen för vår undersökning var transpersoner, vilket är en väldigt utsatt grupp, vilket också framkommer i den tidigare forskning som vi presenterat. Vi har använt oss av de forskningsetiska principerna som Bryman (2011:131ff) presenterar för att kunna vara säkra på att undersökningen uppfyller kraven på det etik inom den svenska forskningen. Det första som Bryman (2011:131) tar upp är informationskravet. Detta innebär att respondenterna måste få information om och förståelse för studiens syfte, och även veta att de har rätt att avbryta intervjun när som helst. Relaterat till detta är samtyckeskravet (Bryman 2011:132) vilket innebär just detta, att studien sker helt och hållet på respondentens villkor. Den tredje principen är konfidentialitetskravet, vilket innebär att personuppgifter och övriga uppgifter om respondenterna behandlas på ett sätt som gör att ingen obehörig kan komma åt dem, och att respondenten kan vara säker på att uppgifterna inte kommer att spridas. Detta har vi säkerställt genom att endast behålla ljudfilen med intervjun fram till den transkriberades, och att transkriberingen i sig är anonymiserad. Vi har också valt att avidentifiera respondenterna i högsta möjliga mån och fattat beslut kring detta utefter vad som är relevant för vår undersökning och inte. Ålder, namn och bostads- eller arbetsort har inte varit relevant och i de yrkesverksamma fall har inte heller könsidentitet varit något vi lagt vikt vid att presentera. Den sista principen som Bryman (2011:132) skriver om är nyttjandekravet, som innebär att uppgifterna endast får användas enligt dess syfte, och inte på några andra sätt. Dessa fyra principer har vi informerat respondenterna om muntligt, för att försäkra om att de är medvetna om vilka rättigheter de har, och hur vi gjorde för att säkerställa deras integritet.

5. Resultat och analys

5.1 Presentation av respondenter

Vi har intervjuat tre yrkesverksamma socialarbetare. Respondenterna har olika utbildningar med inriktning socialt arbete och arbetar inom olika grenar på olika socialförvaltningar. De besitter varierande erfarenheter när det kommer till transfrågor. Vi har aktivt valt att inte redovisa var respondenterna arbetar, vilken utbildningsbakgrund de besitter, ålder eller

könsidentitet. Detta är av anonymitetsskäl då vi i hög utsträckning vill avidentifiera våra yrkesverksamma respondenter.

Respondent 4, är transkvinna som har varit i kontakt med socialtjänsten i ett familjerelaterat ärende. Hon kom ut under tiden hon var i kontakt med socialtjänsten, och har erfarenhet av socialtjänstens bemötande och kompetens. Denna respondent kommer att refereras under citat då hennes narrativ har ett annat syfte i undersökningen än de yrkesverksamma respondenterna. Vi har gjort aktiva val gällande avidentifiering när vi redovisar hennes citat såsom att ta bort bland annat namn, orter, ålder och könsidentitet på andra som nämns i hennes narrativ. Respondent 4 har en viktig roll i vår studie då hennes berättelse speglar hur verklighetsbilden kan se ut för transpersoner i samhället och i socialtjänstens normativa arbete. Vi vill belysa att detta inte är applicerbart på samtliga transpersoner som möter socialtjänsten, men det ger oss ett avstamp i vår analys av det empiriska materialet. Vi har, av respekt, valt att framföra R4s pronomen och könsidentitet vilket innebär att hennes pronomen är "hon" genomgående i analysen.

Respondent 4 kommer att kallas "R4" och våra yrkesverksamma socialarbetare kommer att kallas "respondenter" alternativt "respondenterna".

5.2 Transkompetens i en cisnormativ samhällsstruktur

Denna del presenterar hur våra yrkesverksamma respondenter ser på vilken kompetens i transfrågor som finns på arbetsplatser inom socialt arbete, hur de resonerar kring vikten av kompetens i transfrågor samt hur R4 har upplevt socialarbetares kunskapsgrund i sina möten med socialtjänst. Utöver den professionella kompetensen kommer vi också att framhäva kunskapen som finns i samhället och denna analys har ett genusperspektiv som utgångspunkt.

Han tyckte väl att, ja, att jag bara skulle fortsätta springa omkring i samhället och vara kortsnaggad och ha helskägg. - R4

R4 beskriver bemötandet som hon fick från den socialsekreterare som hanterade hennes ärende under tiden hon var i kontakt med socialtjänsten. Vi ser tydligt att R4 upplever bristfällig kompetens eftersom socialarbetarens verklighetsuppfattning är att en transperson kan fortsätta leva som det kön hen har tilldelats utan konsekvenser. För att förstå vad R4s

upplevelse grundar sig i vill vi också framföra hur hon beskriver känslan av att inte kunna identifiera sig med kroppen hon föddes i och på vilket sätt det könet bemöts i samhället. R4 beskriver i det här resonemanget känslan av att leva med könsdysfori, och hur hon inte hade kunnat härda ut längre än vad hon gjorde. Här kan vi se kopplingar till den strukturella makten som infinner sig i tvångskontraktet som Butler (2007:189) kopplade till de sociala regleringar som formar människor in i system som grundar sig i de två binära könen, manligt och kvinnligt. R4 kom till en punkt i hennes liv då vägskälet satte henne mot två val, att stanna kvar på jorden i den kropp och själ hon alltid identifierats i eller att fly genom att ta sitt liv. Folkhälsomyndighetens undersökning (2015:38) visar också på att var tredje transidentifierad respondent någon gång har försökt ta sitt liv och här gör vi en koppling till R4s berättelse.

Man kan härda ut att vara totalt felskapt. Man kan härda ut ett antal år men sen till slut kommer man ju till vägs ände när man måste göra något. - R4

Det påvisas en viss frustration hos R4 kring att socialarbetaren hon mötte inte upplevdes besitta kompetens i transfrågor och hon belyser också hur beslutet om att leva utefter det kön hon identifierar sig med omfattade många risker. Risker som handlar om vilket kapital en person besitter och kontaktnätet kring denna individ har en avgörande betydelse för att fatta ett sådant beslut som R4 gjorde. Eliasson-Lappalainen (2016:335) belyser vikten av att ta del av andra människors erfarenheter och verklighet då detta skapar en bredare kunskapsgrund som i sin tur utmynnas i ett gott bemötande.

De måste ju fatta att teoretiskt så har jag ju liksom satt allt på spel. Jag tog risken att bli hånad och trakasserad och förlora jobbet och få smörj. För förmånen att få vara mig själv. För förmånen att kunna stå ut med mig själv. För att... alltså det som gjorde att jag började transitionen på 2014, det var att... ja, antingen gör jag det eller så skjuter jag mig - R4

Om en professionell socialarbetare inte besitter kompetens eller erfarenhet när det kommer till denna typ av frågor så är det inte heller konstigt att socialarbetaren i fråga känner sig osäker i sitt yrkesutövande. Yrkesverksam respondent berättar om en situation där en osäkerhet kring hur hen skulle bemöta en transidentifierad klient uppstod och kopplar denna osäkerhet till att

transfrågor mycket sällan diskuteras på arbetsplats och i utbildning. Vi kan här belysa Bromseth (2010:36f) och exemplet kring brevet från anonyma tjejen som är i behov av rådgivning då hon är homosexuell. Bromseth (ibid) tar upp att transpersoner bland annat inte får rollen som agerande subjekt i klassrummet. En utbildas att se på allt som avviker från heteronormen som något som ska stöttas och hjälpas, vilket skapar en “vi och dem”-situation. En “vi och dem”-situation genererar också en underliggande maktordning som grundar sig i över- och underordnade grupper. Dessa maktordningar är självklara och bekanta för människor vilket dessutom förklarar att människan är beroende av att kategorisera (Mattsson, 2015:36ff). När en person frångår könsnormen en är bekant med kan en inte längre kategorisera individen, vilket skapar en oklar användning av det kategoriska systemet (Mattsson, 2015:43ff) och detta utgör i sin tur en osäkerhet bland yrkesverksamma vars arbete grundas i normer och kategorier.

R: Det är klart att jag kände... Jag kände en viss osäkerhet, ja, det gjorde jag.

I: Vad grundades den i?

R: Jag vet inte. Jag tror att eh... man får med sig i utbildningen så förbannat lite om det. Eh, det pratas ute i, som yrkesverksam, väldigt lite om det. [...] jag fick nog tänka till en gång extra, för det fanns helt plötsligt en rädsla att göra fel, och så tänker du inte riktigt i de fallen där du känner att “ja, vafan, här känner jag mig kompetent och trygg i allt jag gör”

Vi ställde frågor till samtliga yrkesverksamma respondenter om huruvida HBTQ+frågor överhuvudtaget berörts på de utbildningar som de har gått, och fick i samtliga fall svaret att det inte var något som diskuterades.

Men eh... kan inte komma ihåg att det var ett ämne man berörde. Nej.

Och det är ju ingenting som [...] man har ju inte tagit upp det alls i vår utbildning.

Det är ändå rätt märkligt nu när man funderar på det. Att det inte har... Ja att man inte har [...] pratat om det alltså.

Våra yrkesverksamma respondenter berättade dock för oss att flera arbetsplatser i Sverige erbjuder en utbildning från RFSL, som handlar om HBTQ+frågor och att denna utbildning

används för att hålla frågan levande i arbetsgruppen, samtidigt som utbildningen har varit frivillig. Det uttrycks även från flera respondenter att de tycker att en sådan utbildning borde varit obligatorisk att gå på eftersom att detta underlättar även i personalgruppen för att hålla samtal kring ämnet. Dessutom har respondenterna också uttryckt att detta kan underlätta för det arbete de utför samt deras bemötande.

Alltså det blir ett sämre bemötande från min sida om jag inte har koll på en del grejer och det här är ju definitivt en av de sakerna. [---] Alltså jag kan känna om man har en stor myndighet och förvaltning i staden. Socialstyrelsen är såhär; "Hej det är något som inte funkar. Det är en massa människor som mår dåligt, som inte tar kontakt med er. Detta vet vi". Då känner jag så att den här utbildningen borde ju vara för alla. Alla borde gå den. Jag tycker inte att det borde vara frivilligt utan alla socialarbetare bör ha lite förståelse. Lite glasögon som öppnar upp.

Respondenterna som är verksamma i socialt arbete uttrycker ett visst missnöje med den kompetens som finns på arbetsplatsen. De artiklar (Inch, 2017; de Jong, 2014; Stotzer, Silverschanz & Wilson, 2012) som vi har presenterat högre upp i problemformuleringen samt kunskapsläget visar också tydligt att denna brist på kompetens påverkar socialarbetares möjlighet att effektivt arbeta med klienter som har någon typ av könsöverskridande identitet. Detta kan vi också se att yrkesverksamma har en medvetenhet kring då våra respondenter poängterar hur deras bemötande brister på grund av kunskapsluckor. Som socialarbetare sitter en på ett flertal maktaspekter, bland annat en kulturell och ideologisk makt (Skau 2007:35ff), vilket belyser vikten av att ha en kompetens kring frågor som rör människor som bryter mot den samhälleliga könsnormen.

Det är enligt respondenterna inte bara arbetsplatsens kompetens som ifrågasätts, utan flera respondenter uttrycker själva att den kompetens som de besitter kanske inte riktigt känns tillräcklig för att på bästa sätt kunna möta, stötta och vägleda en transidentifierad klient. Det som uttrycks är att trots en öppenhet kring transfrågor, så finns det en viss osäkerhet kring hur en ska agera i en given situation. Blennberger (2016:334ff) belyser vikten av erfarenhet när kompetens diskuteras, han menar att erfarenheten ger oss redskap och verktyg för att kunna tillämpa ett gott bemötande. Att en inte känner sig helt trygg i sin professionella roll när det

kommer till transfrågor är inte helt obefogat då en inte fått den reella erfarenheten som Blennberger (ibid) menar genererar kunskap och kompetens.

Men sen vissa frågor vet man ju inte riktigt vad man ska svara på [...]. Så om det [...] handlar om att ett utav barnen kanske tycker att det är märkligt att han klär sig i kvinnokläder till exempel [...] Och hur den personen ställer sig mot det. Där vet inte jag riktigt vad jag ska svara, så jag har inte den kunskapen till exempel.

Även i situationer där respondenterna känner att de har kompetens nog för att tillämpa ett inkluderande bemötande så upplever de att de ibland möter motstånd. För att kunna bemöta klienter på ett bra sätt och försöka motverka den misstro som finns bland transpersoner gentemot socialtjänsten hamnar socialarbetaren i en situation där hen även måste utmana övriga klientgrupper. Klientgrupper är också en del av samhällsnormen och är lika speglade utav denna som vilken grupp människor som helst, därför kan socialarbetaren i vissa fall möta svårigheter att tillämpa ett inkluderande och könsneutralt språkbruk. En av respondenterna beskriver en situation där vissa klienter upplevs känna sig kränkta av att hen tillämpar ett könsneutralt språk och inte antar att de är heterosexuella. Här ser vi de maktordningar som Mattsson (2015:36ff) beskriver, genom att klienterna är vana vid att passa in i den rådande heteronormen, någon som för dem är självklart. När någon utmanar detta genom att använda ett könsneutralt språk ifrågasätts den självklara maktordningen, och personen reagerar negativt. Detta synliggör också hur starkt rotad den heterosexuella normen är i samhällets sociala strukturer. Vi ser alltså genom detta att även om kunskap kring ett könsneutralt bemötande finns, så är samhället inte i fas med denna kompetens vilket gör socialarbetarens arbete mer komplicerat. Inte bara på grund av att arbetsplats eller utbildning inte erbjuder denna kunskap, utan också för att även klienter kan påverkas av den heterosexuella norm som finns i samhället.

[...] man hamnar i diskussioner ibland om [...] det vardagliga livet och partners och såna frågor [skrattar] det har hänt att jag ställt då en frå[ga]... “ja, men har du en partner?” och då att personen i fråga blir lite provocerad. “nej, alltså jag har ingen flickvän alltså jag är inte bögl!”. Alltså att jag då inte säger “har du en tjej eller har du en fru?” Eller såhär att... att man nästan... ja, man blir helt enkelt lite

provocerad och det... vi har ju... en del alltså av våra klienter är ju väldigt färgade av den här... alltså en machokultur.

Kunskap och kompetens inom transfrågor utmanas alltså inte enbart utav en arbetsplats som inte erbjuder utbildning eller en utbildningsgrund som saknar normkritik, utan också av andra klienter en socialarbetare möter. Detta ser vi tyder på att kompetensbristen kring denna gruppen transpersoner är rotad i strukturella normer som gör att socialarbetaren möter motstånd från bland annat arbetsgruppen, utbildningsväsende, och klienter, vilket också påverkar deras sätt att förhålla sig till transfrågor.

Bara en sån sak som att inte felköna folk, skulle liksom vara obligatoriskt att lära sig. - R4

5.3 Erfarenheter av ett normaliserande bemötande

Här kommer vi att bygga vidare på det som diskuterats i förra avsnittet. Fokus hamnar dock på respondenternas erfarenheter av mötet mellan socialtjänsten och transpersoner, och vi kommer att vidare utveckla resonemangen om hur socialarbetarens kompetens kan påverka relationen parterna emellan. Även här är genusperspektivet en grundläggande del av analysen.

Och när jag fick stryk så jag inte kunde röra mig på tre dagar så sa polisen "skyll dig själv när du spökar ut dig på det viset". - R4

Citatet ovan kommer från R4 där hon beskriver hur hon på 80-talet försökte komma ut som trans, men att hon istället möttes av våld och trakasserier. Denna händelse blev R4s första möte med en maktutövande myndighet som transperson och hon kände sig orättvist bemött av polisen när de uttryckte att hon fick "skylla sig själv". Samhället har förändrats och det kan även R4 intyga i sina berättelser. Hon menar att det ser bättre ut idag, men det finns en del kvar att arbeta mot gällande transpersoners rättigheter. Det är "vi och dem"-känslan som Bromseth (2010:36f) tog upp som utgör problematik i sättet att se på människor, hur en bemöter människor och också i hur en pratar om människor.

Vi ställde bland annat frågan om hur våra respondenter upplevde relationerna till sina transidentifierade klienter och vi ser att de talar om vikten att inte döma. Att inte döma anser vi är grundläggande i bemötande och det är något vi får ta del av i utbildningen för socialt arbete, dock vill vi ifrågasätta och problematisera varför det är viktigt att tala om ett icke-dömande bemötande när det handlar om en individs identitet och inte problematiken som individen kommit till socialtjänsten för att få hjälp med. Bemötande handlar främst om grundinställningar och attityder (Blennerger 2016:373ff), och därför ser vi en logik i att de normer och strukturer som finns i samhället även påverkar bemötandet inom socialtjänsten. Det är tydligt att respondenterna inte menar illa när de säger att en ska ha “ett öppet sinne”, men vi ställer oss frågan varför det är så att vi “inte ska döma” en person med en könsidentitet eller ett könsuttryck som frångår från normen?

Sen också har jag ju, jag tror också att eftersom man är öppensinnad och inte dömer och liksom så att [klienten] kan vara sig själv. Om [klienten] nu vill gå i kvinnokläder och kallas ett namn [...] eller killkläder och kallas ett annat namn så är det... ja, men just det här med att inte jag dömer [klienten].

Respondenterna visar att de fattade beslut utefter vad de anser att deras klient behövde och det visade sig att klienten var i behov av personal som hade mer kompetens i transfrågor. Återigen poängteras vikten av att inte döma, men det genererar fortfarande föregående fråga. Varför är det naturligt att prata om ämnet trans som indirekt avvikande? Varför är det viktigt att poängtera att inte döma? Detta är något vi vill koppla till samhällets strukturer och framförallt samhällets cisnormativa synsätt. Med kategorierna som Mattsson (2015) talar om fungerar socialtjänstens normativa förhållningssätt som en förlängning av samhällsstrukturer som skapas utifrån dessa kategorier. Ambjörnsson (2016:130ff) resonerar kring att de könsöverskridande identiteterna, framförallt de som frångår det binära, utmanar socialtjänstens normativa arbete. Att “inte döma” en individ som frångår samhällsnormen blir en metod för socialarbetare att kunna kategorisera och underlätta sitt arbete, men vi vill återigen förtydliga att det inte handlar om den enskilda individen bakom den professionella yrkesrollen utan själva strukturen socialarbetare på sätt och vis tvingas arbeta utefter.

Det absolut bästa var egentligen att hjälpa vidare till ordentligt kompetent personal. Jag kunde ju finnas där under, under en tid för att liksom stötta och lyssna, ibland

så är det ju bra, förbannat bra att lyssna. Och inte döma. [...] men sen, sen kände jag väl att okej, du behöver, du behöver liksom mer än vad jag kan ge dig.

Kopplat till detta berättar en respondent att hen tog över en klient från en annan medarbetare som under genomgången av klientens situation också uttryckte att personen var trans för att respondenten under första mötet med klienten inte skulle “bli chockad”. Hen beskriver att hen fick en “förvarning” om att klienten bar på en könsöverskridande identitet och hen reflekterar själv över att kollegans uttryck inte grundar sig i något elakt, utan handlar om fördomar som florerar i samhället. Alltså ser vi att strukturerna påverkar även här och det är i linje med Meeuwisse och Swärds (2016:33) resonemang kring hur socialt arbete agerar i symbios med sociala sammanhang.

“så att du inte blir chockad”. Så där fick jag ju en förvarning. Och där tänker jag också hm... Ja [...]... jag tror inte att det var något negativt att säga så heller, men [...] det är ju ändå de här typiska fördomarna som man har liksom så. Så att man inte ska bli chockad [...].

För att socialtjänstens normativa arbete ska fungera krävs kategorier, då dessa begripliggör människans vardag. Butlers (2007:189) diskussion om tvångskontrakt kan även här appliceras. Kön som kategori tvingar alltså in klienter i sociala fack och regleringar som påverkar bemötandet och att vara könad är också en del av en maktstruktur. Butler (ibid) har också resonemang kring huruvida språket sätter en viss prägel på hur en ser på den könade kroppen, men också på hur den i sin tur blir bunden till lagar samt ger omgivningen utrymme att tolka den. Vad som presenteras i respondentens utsaga är att socialarbetaren behöver konkretisera klientens kön för att kunna handla utefter detta och för att kunna organisera individen. Herz och Johansson (2012:25) skriver om hur struktureringen i samhället vill skapa förutsägbara mönster och det är också en del utav det sociala arbetet. Dessa strukturer skapas ur myndigheter som besitter en viss maktutövande position och det är även dessa som skapar under- och överordnade grupper som Mattsson (2015:36) tar upp.

[...] då har det ju faktiskt hänt att någon har sagt så “nej, men det där kan inte vara ditt personnummer, för de där siffrorna innebär ju att du är en kvinna eller man”

Dessa strukturer och behovet av att få klienter att passa in i förutbestämda mallar visar sig i ett citat från R4, som beskriver reaktionen efter att hon kommit ut för sin omgivning på sociala medier. En kan här se att socialsekreteraren som hon möter agerar utefter vad hen anser vara barnets bästa, men socialsekreterarens avsaknad av kompetens i transfrågor gör att hen anser att det bästa för barnet är att R4 inte skyltar med sin transidentitet, och allra helst återgår till att leva som sitt vid födseln tilldelade kön. Här ser vi en socialsekreterare som försöker skydda ett barn från det som hen anser skadar ett barn, men som saknar förståelsen för hur det är att vara transperson. Dagens diskurs är att cisnormen är stark och den som avviker från denna ryms inte i samhället, vilket påverkar socialarbetarens beslut i situationen. Det normativa förhållningssättet inom socialt arbete tvingar den som är annorlunda att vara en del av samhället och inte gör några eftergifter för att förändra själva samhället så att alla får sin plats (Christoffersen, 2017:52), vilket vi kan se utifrån R4s berättelse.

[Barnet] hade tydligen, som jag har förstått det, skrivit ett mejl till den [---] här socialsekreteraren. Och [socialsekreteraren] i sin tur hade ringt och skällt ut mig och sagt att jag skulle ge fan i att skriva sånt på [sociala medier] [---] som skulle göra [barnet] upprörd.

- R4

Bemötandet får konsekvenser av en bristande kompetens och det ligger hos den enskilda socialarbetaren att handla utefter sina värderingar, framför att de riktlinjer som vägleder socialarbetaren att fatta beslut som ger klienten ett gott bemötande. Att en socialarbetare har stort handlingsutrymme är känt, men här vägs handlingsutrymmet mellan personliga värderingar och en normaliserande arbetsplats. Det blir på så vis svårt att som yrkesverksam veta hur en transperson önskas bli bemött då socionomyrket inte utbildar socialarbetare i frågan. En av våra respondenter beskriver just detta när hen pratar om hur socialarbetare ibland kan agera på ett sätt gentemot transidentifierade klienter som kan medföra att klienten känner misstro gentemot socialtjänsten.

[...] det är inte liksom direkt att man vill gå in och vara elak, men [...] man har för lite kunskap för att tänka steget längre.

5.4 Misstro i en normativ struktur

Här kommer vi att diskutera hur våra respondenter resonerar kring den misstro som kan finnas gentemot socialtjänsten från transidentifierade klienters perspektiv och hur respondenterna reflekterar kring hur bemötande kan skapa och motverka misstro.

Jag kände mig ganska stukad då, typ trodde väl att jag skulle få samma bemötande av de andra med kanske. - R4

Citatet ovan kommer från intervjun med R4, där hon svarar på varför hon inte kunde få hjälp av någon annan än den socialsekreterare som hon blivit illa behandlad av. Detta ger oss ett avstamp i analysen av transpersoners misstro till socialtjänsten. R4 känner uppenbart tvivel och skepsis gentemot socialtjänsten, och främst gentemot att hon ska få ett annat bemötande än det som hon redan är van vid. Även en av våra yrkesverksamma respondenter drar en slutsats som stärker denna upplevelse, genom ett svar på frågan vad hen tror att det finns för anledningar till att HBTQ+personer inte söker hjälp från socialtjänsten.

Men att jag tror att de som är lite äldre tyvärr kanske har fått ett väldigt, väldigt tråkigt bemötande och utav olika myndigheter genom livet och att de då väljer att ta avstånd.

Respondenterna synliggör bland annat att det finns ett stort antal klienter, men att få av klienterna är öppet trans, eller HBTQ+ i allmänhet. Här problematiseras det faktum att det egentligen inte bara handlar om transpersoner, utan HBTQ+personer i stort. Då även de klientgrupper som finns inom socialt arbete är färgade av samhällets normer, spekulerar respondenten kring om det eventuellt kan finnas ett mörkertal bland klienterna, då en sådan kultur kan hindra en HBTQ+person från att öppet våga leva som HBTQ+. Och det är denna struktur som vi kan koppla till Mattssons (2015:47ff) resonemang kring att kön görs genom sociala handlingar och de sociala strukturer som vilar på en heteronom och cisnorm.

Den uppfattningen har jag och jag har själv funderat om... om man inte tänker bara trans, utan HBTQ. Så är det i mina ögon orimligt att vi har så många klienter hos oss och vi har... alltså vi har en, i alla fall [ett stort antal] klienter och vi har [få]

transpersoner. Vi har... det känns osannolikt att ingen annan... skulle ingå i den här gruppen HBTQ.

En annan respondent ger ett lite annat perspektiv på varför transpersoner kanske inte söker sig till socialtjänsten, som ligger i enlighet med det som Herz och Johansson (2012:25) uttrycker om strukturer. Dessa strukturer skapas genom en vilja om att skapa mönster som är förutsägbara och stabila. Socialtjänsten är en institution vars syfte är att på något sätt upprätthålla dessa strukturer, och arbeta normaliserande och moraliserande genom att skapa och upprätthålla kategoriseringar bland människor. I linje med Herz och Johansson (2012) skriver även Mattsson (2015:41) att människor använder sig av denna typ av kategorisering för att förstå sig på världen, för att få ordning på verkligheten. Dessa strukturer sker, enligt Mattsson (2015:169ff), på en strukturell samhällsnivå, som sedan påverkar det enskilda mötet mellan socialarbetare och klient. Transpersoner faller utanför dessa kategoriseringar i samhället, och detta speglas i deras möten med socialtjänsten, vilket kan bidra till att en väljer att hålla sig borta, för att slippa kränkningen att bli placerad i ett fack där en inte tillhör. Butler (2007:67ff) beskriver detta som "begripliga genus", vilket är ett verktyg för att upprätthålla den heterosexuella cisnormen i samhället. Transpersoner utgör ett motstånd mot denna norm genom sin blotta existens, då de utgör ett hot mot synen på tvåkönsnormen som ett stabilt fenomen (Ambjörnsson 2016:130f).

[...] vi är en institution som på något sätt ska kategorisera... Och att det är det man känner sig lite... Att det känns förbannat jobbigt liksom. Tror det finns väldigt mycket fördomar också tyvärr... fortfarande.

Vi kan se detta motstånd i en annan anekdot från en av våra yrkesverksamma respondenter om en klients tidigare erfarenhet av möten med socialtjänst, men också i R4s berättelser. Vi vill synliggöra hur den heteronormativa cisstrukturen i samhället påverkar individers sätt att framställa sig eftersom klienten inte upplever sig bli tagen på allvar som förälder om hen har ett könsöverskridande uttryck. Samma resonemang förs av Bromseth (2010:40f) där hon tar upp hur den rådande diskursen uppvisar en allmänt accepterad sanning som i likhet med Mattssons (2015:36ff) teori kring maktordningarna är självklar och invand, och denna diskurs upprätthåller också maktordningar. I vårt fall appliceras detta på en respondents reflektion

kring sin klients berättelse. Klienten är kontrollerad av dessa maktordningar då hen inte kan uppvisa sitt könsuttryck för att hen inte kommer att bli tagen på allvar.

Och då har det uppstått situationer där [klienten] känner att [klienten] inte kan gå klädd som [sitt kön] fast [klienten] kanske skulle vilja det. [...] när det har varit ett möte som har handlat om barnen och så för att de ska ta [klienten] på allvar.

Skaus (2003:54f) resonemang kring hur föräldrars erfarenhetsbaserade kompetens krockar med socialarbetarens kompetens kring barnuppfostran synliggörs i både R4s fall och klienten i den återberättade historien. Denna misstro är generellt applicerbar på alla som är involverade i socialtjänsten. Däremot poängterar dessa föräldrar, i vårt fall respondentens klient och R4, sin osäkerhet kring deras könsöverskridande uttryck i samband med föräldraskap och kontakt med socialtjänst. Konflikter kan uppstå mellan en förälder som vet sitt barns bästa och en socialarbetare som ska handla efter barnets bästa och dessa konflikter är ingenting som är särkopplat till enbart trans. Detta sker även bland cispersoner som lever under heteronormativa förhållanden. Det vi vill belysa här är alltså att misstro gentemot socialtjänsten uppkommer i samma stund som en människa går från, det Skau (2003:45) kallar, subjekt till objekt. Alltså att en människa förlorar sitt eget självbestämmande i en maktrelation till en annan individ utgör en känsla av misstro, eller skepsis, och detta är generellt applicerbart på befolkningen i stort. Däremot kan vi tolka att transpersoner upplever inte enbart den generella misstron, utan även den misstro som handlar om rädslan att bli bedömd och bemött efter det kön som står på papper och inte det kön som individen identifierar sig med. Detta kan vi också koppla till resultatet från RFSL:s undersökning (RFSL, 2017a:13) där de synliggör att cispersoners misstro är något lägre än transpersoners.

Jag fick känslan av att jag blev liksom utmanövrerad som förälder... Och sen kom min transition som ett brev på posten. - R4

Dessutom ger R4 ett exempel där hon fått sitt juridiska kön att matcha det kön hon identifierar sig med. Ändå möter hon en socialsekreterare som behandlar henne som sitt vid födseln tilldelade kön. Heidegren och Wästerfors (2008:124ff) talar om passering och att om en person passerar med det kön hen uppvisar blir hen också bemött utefter det. I R4s fall

upplever socialsekreteraren R4s röst som manlig, trots att allt annat pekar mot att hon är kvinna, och då bemöter socialsekreteraren henne också utefter detta, vilket innebär att hen bland annat felkänar henne.

Men om en okänd person som aldrig någonsin har mött mig förut... får ett papper på sitt bord där det står [namn], och det står mitt personnummer, som ju givetvis är ändrat... Och sen så träffar de mig för första gången och så tar de det på rösten. -
R4

Vi har också fått ett exempel genom en respondents berättelse kring att en av hens klienter uppvisade ett behov av att förklara sig i deras första möte. Detta tyder på att transpersoner, i vissa fall, kan känna att de måste försvara eller förklara sin identitet. Reflektionen kring varför klienten från början förklarade att hen var trans tar respondenten vidare till att resonera kring om detta grundar sig i en osäkerhet hos klienten eller de erfarenheter klienten tidigare utsatts för. I samma stund som klienten berättar för sin socialarbetare att klienten är transperson, har hen också skyddat sig från att bli bemött på ett felaktigt sätt på grund av att socialarbetaren är osäker på hur klienten ska identifieras och därefter kategoriseras.

Just för att man inte skulle undra tror jag också, men jag tror att det, det är ju lätt att man [...] vill förklara direkt istället för att det ska bli spekulationer och liksom folk ska undra "är det en man eller är det en kvinna?"... Tror att det är deras, eller [klientens] iallafall, sätt att ja, vara öppen från början med det."

Klienten kanske skyddar sig från att eventuellt bli felkänad eller ifrågasatt, men samtidigt kan vi efter vad R4 har berättat också förstå att transpersoner samtidigt utsätter sig för en risk. R4 uttrycker att i varje försvar, förklaring, eller bekännelse om ens könsidentitet föreligger en risk. Som transperson i ett heteronormativt cissamhälle är risken att bli utsatt för trakasserier, hot eller våld hög (Folkhälsomyndigheten, 2015:30) och när R4 berättar att hon tvingats urskilja "snälla och elaka cismänniskor" ser vi också hur eftertänksamhet är en viktig del i transpersoners vardag. Vad vi ser här är en generell misstro, inte bara mot maktutövande myndigheter som socialtjänsten, utan även en rädsla mot cispersoner i stort. Det går inte att anta att alla kommer att respektera dig för den du vill vara eller uttrycker dig att vara, samhället kommer att bedöma dig utefter det kön du tilldelades, om du inte passerar.

[...] det finns två sorters cismänniskor, det finns snälla och det finns elaka... Men om du berättar det för de snälla så kanske de läcker så de elaka får reda på det, och när de elaka får reda på det då slår de ihjäl dig - R4

6. Diskussion och slutsatser

6.1 Diskussion av metod

Vi har under arbetets gång stött på en del motgångar. Främst så har vi inte egentligen kunnat genomföra den undersökning som vi initialt ville genomföra, då vi hade mycket svårt att komma i kontakt med transpersoner som har erfarenhet av kontakt med socialtjänsten, och som också var intresserade av att medverka i undersökningen. Detta är något som vi kanske borde ha insett tidigare, att gruppen transpersoner är liten och svår att nå. Vad vi också har reflekterat över är att för att nå just gruppen transpersoner så hade kanske en kvantitativ undersökning varit mer passande, då vi i ett sådant scenario hade kunnat nå ut till fler personer. Det hade kanske kunnat vara enklare att få svar genom att skicka ut en enkät till de organisationer som vi varit i kontakt med, istället för att skicka ut en förfrågan om personer som kan tänka sig att ställa upp på en intervju. Vi hade ju i en sådan undersökning såklart inte kunnat gå in så mycket på djupet, och hade inte fått ta del av personernas egna historier på det sätt som vi ändå har fått i denna undersökning.

Hur vi dock löste detta problem var att inte endast intervjua transpersoner som haft kontakt med socialtjänsten. Vi valde att kombinera den intervjun som vi hade lyckats få till, med intervjuer av yrkesverksamma socialarbetare, en grupp som är betydligt mycket enklare för oss att nå. Vi kunde då ta del av båda sidorna av frågan och jämföra. Finns det samband? Finns det skillnader?

I slutändan så var vårt urval eller vår metod inte dålig, men den skulle förmodligen göra sig bättre i en undersökning som inte är begränsad på det sättet som en C-uppsats är när det kommer till tid. Vi saknade som sagt undersökningar gjorda i Sverige, som med en kvantitativ ansats studerar transpersoners kontakt med socialtjänsten, och hoppas att det finns ett intresse för detta inom vetenskapen, då vi absolut anser att dessa behövs.

6.2 Slutsatser

Vilka diskussioner förs om transfrågor?

Vår empiri har gett oss information om att de socialarbetare vi har varit i kontakt med upplever att deras arbetsplatser inte har en levande diskussion kring transfrågor, eller HBTQ+frågor i allmänhet. De påtalar att arbetsgrupperna inte talar om könsidentiteter bortom det binära eller hur arbetsplatsen ska göra för att tillämpa ett inkluderande bemötande. Vi ser en stor medvetenhet hos våra yrkesverksamma respondenter då de resonerar kring att transpersoner är en utsatt grupp i samhället och det visar, enligt oss, åtminstone ett personligt engagemang bland socialarbetarna som resulterar i att de gör vad de kan för att möta transpersoner på ett bra sätt. Avsaknaden av diskussioner speglas även i hur våra yrkesverksamma respondenter upplever sina arbetsuppgifter kring en klient med könsöverskridande uttryck. Det påvisas flera gånger att respondenterna upplever en osäkerhet kring transfrågor, som inte är närvarande när de utför andra arbetsuppgifter.

Vilka erfarenheter av möten med transpersoner finns?

Det har framkommit i vår studie att möten mellan socialtjänsten och transpersoner kan se ut på en mängd olika vis. Vissa av våra yrkesverksamma respondenter har beskrivit möten där de har känt sig otillräckliga, men också möten där de känner att de har lyckats agera rätt i slutändan genom att använda sig av den kompetens som de själva besitter. Möten formade av okunskap beskrivs, men också möten som har lett fram till lärande för socialarbetaren och som har slutat i en god relation. Även möten som inte har slutat så bra har beskrivits. Vår transidentifierade klient beskriver en relation där hon känt sig förminskad, där hon inte känt sig respekterad och där hon upplevt att socialarbetaren inte har haft någon som helst förståelse för hennes situation. Allt som allt kan vi se att de berättelser som vi har tagit del av belyser att den kompetens som finns inom det sociala arbetet är bristfällig, att frågan inte behandlas på arbetsplatser, och att detta påverkar mötet med transidentifierade klienter.

Vilka anledningar kan ligga till grund för transpersoners misstro?

De anledningar som vi har sett till transpersoners misstro gentemot socialtjänsten är också skilda, men kan sammanfattas med ett dåligt tidigare bemötande, och en kategoriserande samhällsstruktur. Både vår transidentifierade respondent och flera av våra yrkesverksamma respondenter uttryckte att en som blivit illa bemött tidigare drar sig för att söka hjälp igen. En annan aspekt har att göra med socialtjänstens natur som en moraliserande och normaliserande

verksamhet. Transpersoner utmanar den samhällsnorm som socialtjänsten agerar utifrån, vilket i förlängningen gör att transpersoner i mötet med socialtjänsten möter motstånd, vilket kan ses i flera av citaten i vår analys. Vill en bli tagen på allvar så får en duktigt klä sig som det könet som en tilldelades vid födseln, annars ingår en inte i samhällsnormen och socialtjänstens kategorier.

6.3 Reflektioner kring vidare forskning

Våra reflektioner kring vidare forskning föddes ur en diskussion mellan oss båda och då en av oss identifierar sig som ickebinär transperson handlar våra forskningsförslag både om utbildning och utveckling av ett HBTQ+perspektiv inom socialtjänsten.

En fråga vi ställde oss var hur det skulle vara att, som socialarbetare, vara trans? Det är i linje med Bromseths (2016:36f) diskussion kring att inte få vara agerande subjekt när en inte finner sig i samhällets ramverk kring vad som är norm. Vi önskar se en studie kring ämnet vi belyser i vår undersökning där tid och resurser finns för att göra en adekvat undersökning om transpersoners situation i samhället och deras upplevda bemötande i socialtjänsten. Vi ser också att det skulle kunna finnas ett behov av att undersöka transidentifierade socialarbetares upplevelser kring att arbeta under socialtjänstens normativa förhållanden samtidigt som en frångår normen.

Ämnet känner vi är viktigt, inte bara ur klienters perspektiv, utan ur ett samhällsperspektiv. Vi kan se hur socialtjänstens arbete utmanas av könsöverskridande identiteter där kategoriseringen blir komplicerad, men vi tror inte att detta behöver vara till nackdel. Samhällets maktstrukturer återfinns i socialtjänsten då denna myndighet är samhällets förlängda arm. Socialtjänsten besitter en makt som myndighet och har därför också möjligheten att kunna påverka normer i samhället. Vi tror att en normkritisk pedagogik i socionomutbildningen och ett HBTQ+perspektiv kan vara ett steg på vägen till att uppnå en mer inkluderande socialtjänst.

7. Referenser

- Ambjörnsson, Fanny. (2016). *Vad är queer?* Stockholm: Natur & Kultur.
- Blennberger, Erik. (2016). Etik för socialt arbete. I A. Meeuwisse, H. Swärd, S. Sunesson, & M. Knutagård, *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Blennberger, Erik. (2005). *Etik i socialpolitik och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Bromseth, Janne. (2010). Förändringsstrategier och problemförståelser: Från utbildning om den Andra till queer pedagogik. I J. Bromseth & F. Darj, *Normkritisk pedagogik: Makt, lärande och strategier för förändringar*. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Butler, Judith. (2007). *Genustrubbel*. Göteborg: Daidalos.
- Christoffersen, Svein A. (2007). Integritetszonen - gränser och övergrepp. I S. A. Christoffersen, *Professionsetik*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Eliasson-Lappalainen, Rosmari. (2016). Om olika vägar till kunskap. I A. Meeuwisse, H. Swärd, S. Sunesson, & M. Knutagård, *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Folkhälsomyndigheten. (2015). *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner*. Halmstad: ISY Information System AB.
- Jong, Dirk D. (2014). "He Wears Pink Leggings Almost Every Day, and a Pink Sweatshirt...." How School Social Workers Understand and Respond to Gender Variance. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 32 (3), 247-255.
- Heidegren, Carl-Göran & Wästerfors, David (2008). *Den interagerande människan*. Malmö: Gleerups.

Herz, Marcus & Johansson, Thomas (2012). Det professionella mötet. I M. Herz, *Kritiskt socialt arbete*. Malmö: Liber.

Inch, Emma (2017). Are you ready? Qualifying social work students' perception of their preparedness to work competently with service users from sexual and gender minority communities. *Social Work Education*, 36 (5), 557-574.

Mattsson, Tina (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete: Teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2016). Vad är socialt arbete? I A. Meeuwisse, H. Swärd, S. Sunesson, & M. Knutagård, *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.

Nygren, Lennart (2012). Risken finns, finns nyttan? I H. Kalman & V. Lövgren, *Etiska dilemman: Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.

Regeringskansliet (2014). En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

RFSL (2019) Begreppsordlista [<https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/begreppsordlista/>]
Hämtad: 2019-05-26]

RFSL (2017a). *Förtroende att stärka - Om hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstanser och vad som behöver förändras*

RFSL (2017b). *In society I don't exist, so it's impossible to be who I am - Trans people's health and experiences of healthcare in Sweden*

Skau, Greta M. (2007). *Mellan makt och hjälp: Om det flertydiga förhållandet mellan klient och hjälpare*. Stockholm: Liber.

Svensson, Peter & Ahrne, Göran (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson, *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Swärd, Hans & Starrin, Bengt (2016). Makt i socialt arbete. I A. Meeuwisse, H. Swärd, S. Sunesson, & M. Knutagård, *Socialt arbete: En grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.

Stotzer, Rebecca. L., Silverschanz, Perry & Wilson, Andre (2013). Gender Identity and Social Services: Barriers to Care. *Journal of Social Service Research*, 39 (1), 63–77.

Bilaga 1 - Intervjuguiden

Intervjuguide, Transperson

- Personligt
  - Namn
  - Ålder
  - Pronomen
  - Tilldelat kön KÄNSLIG Hur identifierar du dig?
- Samhällets generella inställning gentemot transpersoner?
- Kontakt med socialtjänsten
  - Kan du beskriva hur du kom i kontakt med socialtjänsten?
  - Var du öppet trans när du först kom i kontakt med socialtjänsten? Om inte, när kom du ut? Hur blev du bemött när du kom ut? Ser du någon skillnad i bemötandet innan och efter du kom ut?
  - Hur känner du att det generella bemötandet från socialtjänsten har varit när det kommer till din identitet som transperson?
  - Upplever du att du har fått den god relation till din handläggare? Vad är det som har gjort att relationen har varit bra/dålig?
- Socialtjänstens kompetens
  - Hur ser du på socialtjänstens kompetens inom HBTQ-frågor?
  - Har du känt att din handläggare har haft tillräcklig kompetens för att bemöta dina behov? Om nej, vilken kompetens upplever du saknades? Vilka konsekvenser fick det (kontakten/vården)?
  - Upplever du att du har fått den hjälpen som du behövde? Om nej, vad upplevde du saknades?
  - Har du någon gång känt att du har varit tvungen att utbilda din handläggare?
- Synen på socialtjänsten
  - Hur har din syn på socialtjänsten varit innan och efter du kom i kontakt med dem? Vilka är de största skillnaderna?
  - Har du någon gång varit i behov av socialtjänstens insatser, men avstått från att söka hjälp? Om ja, kan du berätta varför du inte sökte hjälp?
- Särskilda händelser
  - Kan du beskriva någon situation som har varit särskilt utmärkande i mötet med socialtjänst? Positivt/negativt? Vad var det som gjorde att just den situationen utmärkte sig särskilt?
  - Har du tagit del av dina journalanteckningar? Om ja, hur upplever du dem?
  - Var träffade du din handläggare? Socialkontoret, hemma, någon annanstans? Hur upplevde du mötet utifrån platsen?
- Önskemål
  - Om du fick beskriva den perfekta kontakten med socialtjänsten, hur skulle den se ut?
  - Hur hade du önskat blivit bemött?
  - Vilken kompetens hade du önskat att alla socialsekreterare hade?
  - Finns det några situationer som du hade önskat såg annorlunda ut?

Känner du att du har behövt bete dig på ett visst sätt för att bli accepterad som ditt kön?

Intervjuguide, Socialarbetare

- Personligt
  - Namn
  - Ålder
  - Pronomen
- Hur länge har du varit yrkesverksam?
- Samhällets generella inställning gentemot transpersoner?
- Transpersoner inom socialtjänsten
  - Har du varit i en situation där en klient varken definierar sig som man eller kvinna?
  - Hur har du hanterat kontakten, bemötandet och relationen?
  - Har en sådan situation diskuterats på din arbetsplats?
  - Hur reflekterar du kring könsuttryck och könsidentitet när du träffar en ny klient?
  - Har du något exempel på en klient där relationen har utmärkt sig på något vis? Upplever du att du har fått god relation till klienten? Vad är det som har gjort att relationen har varit bra/dålig?
- Socialtjänstens kompetens
  - Hur ser du på arbetsplatsens kompetens inom HBTQ-frågor?
  - Har du känt att din och/eller dina kollegor har haft tillräcklig kompetens för att bemöta transpersoners behov? Om nej, vilken kompetens upplever du saknades? Vilka konsekvenser fick det (kontakten/vården)?
  - När tog du examen? Har du haft nytta av verktyg du fått genom utbildningen? Om ja, vilka? Vill du ge exempel?
  - Om nej, var upplever du att du har fått kompetensen att arbeta med gruppen transpersoner?
  - Upplever du att du har du kunnat ge den hjälpen som transpersoner behöver? Om nej, vad upplevde du saknades?
  - Har du någon gång känt att du har saknat kunskap i ett möte med en person med könsöverskridande identitet?
- Synen på socialtjänsten
  - Hur stor tillit tror du transpersoner har till socialtjänsten? Vad bygger du dina tankar på? Läst något, blivit informerad etc.
  - Har du någon gång fått information om att en klient varit i behov av insatser från socialtjänsten, men som undvikit att ta kontakt? Om ja, vet du vad det handlade om och hur pratade du med klienten om detta?
  - Misstro - Studier visar hög misstro från transpersoners sida gentemot socialtjänsten, har du några tankar kring vad som kan ligga till grund för detta?
- Särskilda händelser
  - Kan du beskriva någon situation som har varit särskilt utmärkande i mötet med en transperson? Positivt/negativt? Vad var det som gjorde att just den situationen utmärkte sig särskilt?
  - Har går du tillväga vid journalanteckningar? Hur resonerar du när du skriver? Tänker du på språkanvändandet, förklara gärna?
  - Var träffade du din klient? Socialkontoret, hemma, någon annanstans? Hur upplevde du mötet utifrån platsen?
- Önskemål
  - Om du fick beskriva den perfekta kontakten med socialtjänsten, hur skulle den se ut?
  - Hur resonerar du kring hur transpersoner önskar sig bli bemötta?

- Vilken kompetens hade du önskat att din arbetsplats hade?
- Finns det några situationer som du hade önskat såg annorlunda ut?

Bilaga 2 – Informationsbrev transpersoner

Hej,

Vi är två socionomstudenter som ska skriva vår examensuppsats om hur transpersoner upplever socialtjänstens bemötande och kompetens i transfrågor.

Vi söker dig som är över 18 år gammal, identifierar dig som transperson (därav ickebinär är inkluderad) och har varit i kontakt med socialtjänsten någon gång i ditt liv, och som skulle vilja ställa upp på en intervju. Var och när bestämmer vi gemensamt efter hur din vardag ser ut, men vi ser helst att du bor inom Skåne. Om du inte bor i Skåne, men fortfarande vill vara med kan vi göra intervjun över telefon eller Skype (eller liknande). Vi behöver ungefär 60 minuter för intervjun. Undersökningen kommer att handla om hur socialtjänsten behandlar transfrågor och bemöter transpersoner, samt vilken kompetens socialtjänsten har i transfrågor.

Intervju kommer att ljudinspelas och när uppsatsen är godkänd kommer allt material omedelbart raderas. Om kontakt gjorts över mail, sms eller sociala medier kommer även dessa konversationer tas bort efter intervjun.

Du kommer att vara helt anonym i uppsatsen och uppgifter som skulle kunna identifiera dig kommer att tas bort eller ändras (såsom bostadsort eller liknande).

OBS!

Vi kommer behandla samtliga uppgifter med aktsamhet. Anonymitet och integritet är viktigt för oss och vi är tacksamma att vi får ta del av din berättelse. Vi kan inte genomföra undersökningen utan ditt samtycke. **Samtycket kan när som helst dras tillbaka och vi kommer respektera detta genom att räkna materialet som bortfall och radera det.**

För mer information eller intresse kan ni nå oss på mail, telefon, sms eller sociala medier

Bästa hälsningar,
Emma Lennartsson & Julia Green
Studenter på Socialhögskolan i Helsingborg.